

Najvyšší správní soud jako „new kid on the block“: komparativní pohled s českým Nejvyšším správním soudem

Chvojka, Š.*

CHVOJKA, Š.: Najvyšší správní soud jako „new kid on the block“: komparativní pohled s českým Nejvyšším správním soudem. *Právní obzor*, 107, 2024, č. 2, s. 170–191. <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2024.2.06>

Supreme Administrative Court as the “new kid on the block”: comparison with Czech Supreme Administrative Court. The paper presents the newly established Supreme Administrative Court of the Slovak Republic in comparison with its older counterpart in the Czech Republic by assessing the preference for a private or a public role. The paper begins by assessing the first instance agenda that both courts deal with. Thematically, the courts deal with the same agenda, but the difference lies in the scope of the agenda. The Slovak court’s jurisdiction to review local elections is more demanding due to the fragmentation of electoral districts. Moreover, it also has more disciplinary proceedings. This contributes to a higher workload for judges with a non-review agenda. An analysis of the procedural regulation of cassation complaint (an remedy against a decision of a lower administrative court) shows that the workload of the Slovak (and also the Czech, despite the existence of partial inadmissibility) court is subject to external influences, as the possibility of filing a cassation complaint is broad and the court has to decide on each of them on the merits, provided that the very basic formal requirements are met. Although its current caseload is manageable, this may not always be the case, as it is impossible for the court to control the number of cases that come before it and are decided.

Key words: *Supreme Administrative Court, Slovakia, Czech Republic, cassation complaint, private and public role*

Úvod

V honbě za zefektivněním a zkvalitněním slovenské justice spojené se snahou získat důvěru občanů v justiční systém prošlo slovenské správní soudnictví výraznou reformou.¹ Jedna z největších změn je vznik odděleného vrcholu správního soudnictví – Nejvyššího správního soudu SR. Nová úprava přitom stojí na základech československé správní justice a je inspirována českým Nejvyšším správním soudem.²

Příspěvek je analýzou procesního rámce Nejvyššího správního soudu SR s důrazem na zhodnocení jeho otevřenosti a hrozby přehlčení. Zároveň jej na základě inspirace a blízké historie Slovenska a Česka srovnávám s Nejvyšším správním soudem ČR a zamýšlím se nad otázkou, jaká budoucnost čeká slovenský vrchol správních soudů. V pří-

* Mgr. Šimon Chvojka, interný doktorandský student na Katedře ústavního práva a politologie Masarykovy Univerzity v Brně, odborný pracovník na Ústavu pro otázky soudnictví na téže fakultě a postgraduální student na Trinity College of Dublin. V době přípravy tohoto článku pracoval také jako asistent soudce Nejvyššího správního soudu ČR. ORCID: 0000-0003-2326-7288. E-mail: simon.chvojka@law.muni.cz. Tento článek vznikl na Masarykově univerzitě v rámci projektu Soudy a soudci (MUNI/A/1426/2022) podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2023.

¹ GARAYOVÁ, L. The Supreme Administrative Court of the Slovak Republic – the First Step Towards a Modern Justice System. *Institutiones Administrationis*. 2021, roč. 1, č. 1, s. 24. DOI: 10.54201/iajas.v1i1.5.

² Tamže, s. 26 a 29.

padě hodnocení kasační agendy je zajímavé, že na základě v mnoha ohledech podobných procesních předpisů dostáváme velmi odlišné výsledky.

Oba soudy projednávají jak opravné prostředky, tak v některých případech vedou i řízení jako soudy první instance. Článek se po institucionálním představení postupně věnuje oběma těmto agendám.

Při hodnocení a srovnávání vycházím z teorie o individuální a celospolečenské roli nejvyšších soudů.³ Analýza převažující role u konkrétního soudu vychází ze dvou druhů kritérií – širě práva účastníka podat návrh (filtr *at the door*) a širě povinnosti soudu o něm meritorně rozhodnout (filtr *after the entrance*).⁴ Cíle jednotlivých rolí se totiž promítají do nastavení těchto kritérií v procesním rámci.

Do prvního okruhu kritérií řadíme nepřípustnost návrhu, omezení namítatelných otázek⁵, ale i různé „měkké filtry“, které mohou ovlivnit motivaci účastníka řízení návrh podávat (výše soudního poplatku,⁶ nepřiznání odkladného účinku ze zákona,⁷ povinné zastoupení právním profesionálem⁸). Jejich nastavení určuje, kolik věcí se k nejvyšší instanci vůbec může dostat. Druhý druh kritérií se pak dotýká otázky existence různých filtrů,⁹ které soudu umožňují jednodušším procesním způsobem se zbavovat „nedůležitých“ věcí a věnovat dostupné prostředky „důležitým“ věcem. Pro účely tohoto článku postačí uvést, že zakotvení takové filtru má smysl pouze u celospolečensky zaměřených nejvyšších soudů, jelikož ty preferující individuální zájmy potřebují mít pro zajištění individuální spravedlnosti možnost široké nápravy pochybení.¹⁰

³ Podrobněji k tomu srov. např. JOLOWICZ, J., A. The Role of the Supreme Court at the National and International Level. In YESSIOU-FALTSI, P., ed. *The Role of the Supreme Courts at the National and International Level: Reports for the Thessaloniki International Colloquium*, 21. – 25. May 1997. Thessaloniki: Sakkoulas, 1998, s. 39 – 42; GALIČ, A. A Civil Law Perspective on the Supreme Court and Its Functions. In ERECIŃSKI, T., RYLSKI, P., WEITZ, K. eds. *The Functions of the Supreme Court: Issues of Process and Administration of Justice* [online]. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2019, s. 48 [cit. 02.10.2022]. Dostupné na: http://www.pl/data/include/cms/Studia_luridica_81_2019.pdf; nebo BOBEK, Michal. *Curia ex machina: o smyslu činnosti nejvyšších a ústavních soudů. Právní rozhledy*. 2006, roč. XIV, č. 22 (mimořádná příloha), s. 2.

⁴ GALIČ, A. *A Civil Law Perspective on the Supreme Court and Its Functions*, s. 56 – 57.

⁵ Pro srovnání situace v německy mluvících zemích viz DOMEJ, T. Squaring the Circle: Individual Rights and the General Interest Before the Supreme Courts of the German-Speaking Countries. In VAN RHEE, C. H. a Yulin FU, eds. *Supreme Courts in Transition in China and the West*. 59. Cham: Springer International Publishing, 2017, s. 143–144. DOI: 10.1007/978-3-319-52344-6.

⁶ SKOCZYLAS, A., SWORA, M. Administrative Judiciary In Poland In Search For Fairness and Efficiency – An Overview. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*. 2007, č. 19E, s. 121.

⁷ BRAVO-HURTADO, P., VAN RHEE, C., H. Introduction. In BRAVO-HURTADO, P., VAN RHEE, C., H. eds. *Supreme Courts Under Pressure*. Cham: Springer International Publishing, 2021, s. 8. DOI: 10.1007/978-3-030-63731-6_1.

⁸ STÜRNER, M. Sharing Responsibility: The German Federal Court of Justice and the Civil Appellate System. In BRAVO-HURTADO, P., VAN RHEE, C. H. eds. *Supreme Courts Under Pressure*. 83. Cham: Springer International Publishing, 2021, s. 90. DOI: 10.1007/978-3-030-63731-6_5.

⁹ Pro bližší popis kritérií srov. BOBEK, M. Quantity or Quality? Reassessing the Role of Supreme Jurisdictions in Central Europe. In *The American Journal of Comparative Law*. Oxford University Press, 2009, roč. 57, č. 1, s. 43 – 44.

¹⁰ FERRARIS, F. Finding a Cure or Simply Relieving Symptoms? The Case of Italian Supreme Court. In BRAVO-HURTADO, P., VAN RHEE, C., H. eds. *Supreme courts under pressure* [online]. 2021, s. 37 [cit. 28.08.2021]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-63731-6>.

Článek má dvě hlavní části. V první jsou krátce oba zkoumané soudy představeny z pohledu jejich vzniku a institucionálního zázemí. Následně, v části druhé článku, nejdříve analyzují a porovnávají právo podat návrh a povinnost o něm meritorně rozhodnout v prvostupňové agendě řešené těmito vrcholnými soudy a následně provádím totéž u řízení o opravných prostředcích. Článek se na příslušných místech zmiňuje i o nejnovějším návrhu novely upravující mj. procesní rámec Nejvyššího správního soudu ČR.¹¹

1. Nejvyšší správní soudy slovenské a české

Pro lepší zasazení do kontextu v této části stručně popíšu vznik a institucionální zázemí obou soudů.

Nejvyšší správní soud SR vznikl na začátku roku 2021 a v srpnu téhož roku převzal od správního kolegia Nejvyššího soudu SR agendu přezkumu rozhodnutí nižších správních soudů.¹² Kromě toho dostal do vínku také agendu kárnou¹³ a volební. Jeho činnost zatím v červnu 2023 vykonává 23 soudců a soudkyň, přičemž by jich mělo být až 30.¹⁴ Každý z nich má nárok na jednoho asistenta či asistentku,¹⁵ nicméně většina soudců a soudkyň má již dva.¹⁶ Soud rozhoduje jednak v původní jurisdikci v případech stanovených zákonem a jednak o kasačních stížnostech, prostřednictvím kterých má dbát na jednotný výklad a jednotnou aplikaci právních předpisů. Mimo to má k naplnění tohoto účelu k dispozici navíc pravomoc vydávat stanoviska a rozhodnutí zásadního významu.¹⁷

V porovnání s tím byl vznik Nejvyššího správního soudu ČR o něco živelnější, ačkoliv se o něm Ústava ČR zmiňuje již od svého přijetí v roce 1993. Jakkoli již v té době existo-

¹¹ Návrh je dostupný z <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCYHKVNMK/> [cit. 04.01.2023]. Rozebírané znění novely je to, které bylo v připomínkovém řízení. Při hladkém legislativním procesu by tyto změny měly platit od roku 2025.

¹² Paragraf 101e zákona č. 757/2004 Z. z., o súdech, ve znění od 1. 1. 2022 („zákon o soudech SR“).

¹³ Marián Vrabko dokonce uvádí, že NSS SR – zdá se – „vznikol ako východisko z disciplinárnej núdze. To však neznamená, že v budúcnosti nemôže fungovať ako plnohodnotný subjekt súdnej sústavy oprávnený kontrolovať výkon verejnej správy.“ Tento autor také kritizoval, že (hlavní) pravomoc NSS SR vyplývá až ze zákona, zatímco Ústava SR přímo zakotvuje pouze „okrajové“ kompetence – viz VRABKO, Marián. Najvyšší správny súd – cieľ alebo prostriedok. In: SZAKÁCS, A. et al., eds. *Aktuálne výzvy pre správne súdnictvo: Bratislavské právnické fórum 2021* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2021, s. 126–127 [cit. 02.10.2022]. Dostupné z: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2021/Zbornik_BPF_2021_sekcia_6_Spravne_pravo_FINAL.pdf

¹⁴ MARTVOŇ, A. Najvyšší správny súd SR ako nový subjekt správneho súdnictva a nedostatky právnej úpravy jeho fungovania s akcentom na nedostatky pri jeho kompetenciách na úseku pozemkového práva. In SZAKÁCS, Andrea et al., eds. *Aktuálne výzvy pre správne súdnictvo: Bratislavské právnické fórum 2021* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2021, s. 67 [cit. 02.10.2022]. Dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2021/Zbornik_BPF_2021_sekcia_6_Spravne_pravo_FINAL.pdf; získání nových soudců a soudkyň se přitom zřejmě nedaří dle plánu, jelikož při prvním výběrovém řízení na 29 míst uspělo pouze 8 kandidátů a kandidátek a ke dni odevzdání příspěvku stále nebyly všechna místa zaplněna – viz GARAYOVÁ, L. *The Supreme Administrative Court of the Slovak Republic – the First Step Towards a Modern Justice System*, s. 27.

¹⁵ Paragraf 24c odst. 1 zákon o soudech SR.

¹⁶ Nejnovější znění dostupné na: <https://www.nssud.sk/sk/sud/rozvrh-prace/> [cit. 09.06.2023].

¹⁷ Paragraf 8a odst. 1 a 4 zákona o soudech SR.

valy náznaky, že potřebné předpisy budou schváleny v roce 1994,¹⁸ k jeho vzniku došlo až v roce 2003 po ingerenci Ústavního soudu ČR zrušujícího tehdejší právní úpravu pro přezkum správních rozhodnutí.¹⁹ Ta byla totiž nahrazena novou procesní úpravou správního soudnictví, která dala vzniknout i Nejvyššímu správnímu soudu ČR. K červnu 2023 působilo na tomto soudě celkem 33 stálých soudců a soudkyň, a předseda Karel Šimka počítá s dalším personálním posílením.²⁰ Každý ze soudců a soudkyň má nárok alespoň na jednoho asistenta či asistentku.²¹ Dlouhodobým standardem jsou dva, přičemž nyní se postupně navyšují stavy o třetí.²² Zákonem definovaná role soudu se oproti slovenskému liší pouze v použitých obrazech, které ovšem znamenají ve výsledku to stejné.²³ Oba soudy rozhodují o opravných prostředcích, prostřednictvím kterých mají hlídat a sjednocovat rozhodovací činnost nižších správních soudů a v dalších zákonem definovaných věcech. Výjimkou je možnost Nejvyššího správního soudu ČR vydat zásadní usnesení, kterou pro upřednostnění sjednocující činnosti rozšířeného senátu²⁴ ale fakticky nevyužívá.²⁵

2. Nejvyšší správní soudy slovenské a české jako prvostupňové soudy

Oba nejvyšší správní soudy někdy rozhodují případy jako prvostupňové soudy. V této kompetenci:

NSS SR rozhoduje o: ²⁶	NSS ČR rozhoduje o:
žalobě proti rozhodnutí výboru Národní rady SR na přezkoumání rozhodnutí Národního bezpečnostního úřadu;	
registraci kandidátní listiny pro volby do Národní rady SR a Evropského parlamentu;	registraci kandidátní listiny do Evropského parlamentu; ²⁷

¹⁸ NOVOTNÝ, J. Ústava České republiky nebyla dosud naplněna. In *Právní rádce*. 1996, roč. 4, č. 3, s. 3.

¹⁹ Nález ÚS ČR ze dne 27. 6. 2001, sp. zn. 16/99. Nález je dostupný na: www.nalus.usoud.cz.

²⁰ DIMUN, P. Do čela NSS míří právník a politolog Karel Šimka. In *Česká justice* [online]. 2. 2. 2022 [cit. 02.10.2022]. Dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2022/02/do-cela-nss-miri-pravnik-a-politolog-karel-simka/>.

²¹ Paragraf 14 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního („SŘS“).

²² Nejnovější znění rozvrhu práce je dostupné na: <https://www.nssoud.cz/o-soudu/rozvrh-prace> [cit. 28.09.2022].

²³ Podle § 12 odst. 1 SŘS „[NSS ČR] jako vrcholný soudní orgán ve věcech patřících do pravomoci soudů ve správním soudnictví zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování tím, že rozhoduje o kasačních stížnostech v případech stanovených tímto zákonem, a dále rozhoduje v dalších případech stanovených tímto nebo zvláštním zákonem.“

²⁴ KADLEC, O. *Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 91. Ten odkazuje na rozhodnutí pléna NSS ČR ze dne 27. 11. 2003, č. j. S 4/2013-2/3, odst. 21.

²⁵ Toto je jedna z věcí, kterou se navržená novela snaží změnit. Nově má v navrhovaném znění § 18 SŘS odpadnout formální omezení, rozšířit se možnosti vyjádření správních orgánů a dalších osob a stanovit povinnost správním orgánům provést zásadní usnesení do své praxe.

²⁶ Není-li uvedeno jinak, kompetence vyplývají z § 11 zákona č. 152/2015 Z. z., Správního soudního poriadku („SSP“).

²⁷ Paragraf 56 ve spojení s § 58 odst. 1 zákona č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu. Předvolební soudní agendu parlamentních voleb řeší krajské soudy v souladu s § 88 odst. 1 zákona č. 247/1996 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky.

přijetí návrhu na kandidáta na funkci prezidenta;	kandidátní listině na prezidenta; ²⁸
žalobě proti odmítnutí registrace politického subjektu nebo na rozpuštění takového subjektu;	pozastavení, znovuoobnovení nebo rozpuštění politického subjektu; ²⁹
ústavnosti a zákonnosti voleb do orgánů územní samosprávy;	
	přezkumu voleb do Parlamentu ČR, Evropského parlamentu a prezidenta; ³⁰
kompetenčních žalobách;	
disciplinární odpovědnosti soudců, prokurátorů, exekutorů a notářů; ³¹	kárné odpovědnosti soudců, státních zástupců a exekutorů; ³²
některých procesních věcech (příslušnost, námitky podjatosti). ³³	některých procesních věcech (příkázání věci jinému krajskému soudu; námitky podjatosti; průtahy); ³⁴
	některých pandemických opatřeních. ³⁵

Ze srovnání obou soudů je zřejmé, že některou prvostupňovou agendu sdílí (otázky politických stran či procesní věci). Dají se ovšem identifikovat dva okruhy rozdílů.

Jeden okruh rozdílů vyplývajících z tabulky lze zařadit pod specifika národních právních řádů – např. na Slovensku se činnost politických stran nepozastavuje a český právní řád nemá zvláštní úpravu pro přezkum rozhodnutí bezpečnostních úřadů.³⁶ Druhý okruh rozdílů pak obsahuje rozdíly způsobené jinou příslušností soudů. Nejznatelnějším rozdílem je rozsah volební agendy. Na Slovensku patří přezkum „celostátních“ voleb Ústavnímu soudu SR,³⁷ v Česku je řeší Nejvyšší správní soud ČR. Ten pak, na rozdíl od svého slovenského protějšku, neřeší komunální volby. Další rozdíly v prvostupňové pravomoci

²⁸ Paragraf 65 ve spojení s § 68 zákona č. 275/2012, o volbě prezidenta republiky.

²⁹ Paragraf 15 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích. Spory o registraci řeší (nekonceptně) NS ČR podle § 8 odst. 5 téhož zákona.

³⁰ Paragraf 86 ve spojení s § 88 odst. 2 zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky; § 57 ve spojení s § 58 odst. 1 zákona č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu; a § 66 ve spojení s § 68 zákona č. 275/2012, o volbě prezidenta republiky.

³¹ Článek 142 odst. 2 Ústavy SR a § 3 zákona č. 432/2021 Z. z., disciplinární soudní poriadok.

³² Paragraf 3 zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

³³ Paragraf 18, 85 a 92 SSP.

³⁴ Paragraf 8 odst. 3 a 9 SŘS a § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.

³⁵ Paragraf 13 odst. 1 zákona č. 94/2021 Sb., o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19.

³⁶ Zde lze poukázat na nedůslednost slovenského zákonodárce při přesunu kompetencí z NS SR na NSS SR, jelikož pravomoc pro přezkum rozhodnutí Národního bezpečnostního úřadu přenesl v rozporu s ústavním pořádkem, konkrétně čl. 5 ústavního zákona č. 254/2006 Z. z., o zřízení a činnosti výboru Národní rady Slovenskej republiky na preskúmanie rozhodnutí Národného bezpečnostného úradu. Již bylo zahájeno řízení o přezkum ústavnosti § 11 písm. a) SSP, návrh je dostupný na: <https://www.ustavnysud.sk/documents/10182/161045686/da69945e-49e1-46f3-8ed9-ee812be40aae> [cit. 09.06.2023].

³⁷ Čl. 129 Ústavy SR.

u nejvyšších správních soudů jsou v oblasti kompetenční (v ČR speciální těleso³⁸) a disciplinární (odpovědnost notářů řeší v ČR notářská komora³⁹). Pravomoc českého Nejvyššího správního soudu přezkoumávat pandemická opatření, jejíž obdobu na Slovensku nenajdeme, je nyní již pomalu vyprázdněná, neboť právní úprava pro jejich vydávání pozbyla platnosti⁴⁰ a soud tak pouze vyřizuje již podané návrhy.

Nejpočetnější agendou u obou soudů bude agenda volební, disciplinární a procesní. Nad prvními dvěma jmenovanými se zastavím blíže, procesní věci nechám pro jejich podobnost stranou.

Hned první zajímavé srovnání je u volební agendy v rozsahu. Neplatí ovšem jednoduchá úvaha, že jelikož slovenský Nejvyšší správní soud přezkoumává pouze jeden typ voleb, bude jeho volební agenda méně početná a lehčí. Fakticky se totiž jeho pravomoc vztahuje na přezkum voleb do orgánů 8 krajů a 2883 obcí.⁴¹ V každém volebním okrsku přitom mohou vznikat odlišné problémy vyžadující individuální přezkum⁴² a mnohdy i rozsáhlá dokazování⁴³ a s ohledem na to, že každý okrsek vytváří volené funkce, i drobná porušení zákona mohou mít vliv na výsledek. Oproti tomu při přezkumu „celostátních“ voleb u Nejvyššího správního soudu ČR musí namítaná intenzita porušení být vyšší, aby spustila věcný přezkum voleb. Pár nesprávně spočítaných hlasů v jedné volební urně totiž pro volbu prezidenta⁴⁴ neznamenají tolik jako pro volbu místního zastupitelstva. Lze proto přivítat slovenskou úpravu omezující aktivní legitimaci⁴⁵ a vyžadující povinné zastoupení,⁴⁶ což může Nejvyšší správní soud SR

³⁸ Paragraf 2 odst. 1 zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů. Některé kompetenční spory řeší i ÚS ČR podle § 120 an. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

³⁹ Paragraf 3 zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

⁴⁰ Podle § 22 odst. 2 zákona č. 94/2021 Sb., o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19, pozbyla část zákona opravňující orgány veřejné moci vydávat mimořádná opatření platnosti ke dni 30. 11. 2022.

⁴¹ Administrativní dělení Slovenska. In *Wikipedie* [online]. 2022 [cit. 12.06.2023]. Dostupné na: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Administrativn%C3%AD_d%C4%9Blen%C3%AD_Slovenska&oldid=21061971.

⁴² Srov. např. přítomnost kandidáta na starostu ve volební místnosti (rozsudek NSS SR ze dne 12. 1. 2023, sp. zn. 13Svp/16/2022), neuvedení kandidátů v abecedním pořadí na hlasovacím lístku (rozsudek NSS SR ze dne 18. 1. 2023, sp. zn. 11Svp/9/2022) či účelové změny trvalého pobytu (rozsudek NSS SR ze dne 30. 1. 2023, sp. zn. 12Svp/17/2022).

⁴³ Při přezkumu posledních voleb do samosprávy NSS SR provedl 64 výsledků a otevřel 36 volebních dokumentací – viz Rozhodovanie vo volebnej agende je ukončené. In: *Najvyšší správný súd* [online]. 10. 2. 2023 [cit. 12.06.2023]. Dostupné z: <https://www.nssud.sk/sk/verejnost-a-media/aktuality-a-tlacove-spravy/rozhodovanie-vo-volebnej-agende-je-ukoncene/>. K těmto číslům se NSS ČR ani zdaleka za svoji dvacetiletou historii nepřiblížil (zcela výjimečnou výjimkou je přepočítání hlasů ve Středočeském kraji v roce 2017 – srov. usnesení NSS ČR ze dne 19. 11. 2017, č. j. Vol 58/2017-187). Všechna zde citovaná rozhodnutí NSS ČR jsou dostupná na www.vyhledavac.nssoud.cz.

⁴⁴ Je záhodno poznamenat, že NSS ČR byl při přezkumu posledních prezidentských voleb v roce 2023 aktivnější a kontroloval (dle mého názoru) i drobnější pochybení bez vlivu na zákonnost – blíže viz shrnutí v CHVOJKA, Š. Ohlédnutí za judikaturou k prezidentským volbám. In *Soudní rozhledy*. 2023, roč. XXIX., č. 5.

⁴⁵ Paragraf 312c SSP.

⁴⁶ Uplatní se obecná povinnost být zastoupen dle § 49 odst. 1 SSP, jelikož volební řízení není vyjmenováno v druhém odstavci tohoto ustanovení. Oproti tomu tato povinnost v ČR neplatí.

uchránit od volebního *fillibusteringu*, který se v Česku stává normou.⁴⁷ Nicméně filtr pro výběr meritorně rozhodovaných věcí v podobě nutnosti zpochybnění výsledků (a nikoliv pouze namítnutí nezákonnosti)⁴⁸ voleb není s ohledem na popsanou roztržistnost volebních okrsků příliš účinný.

Disciplinární agenda je specifická, neboť svojí podstatou je blíže trestnímu nežli správnímu právu a existuje zvláštní procesní úprava.⁴⁹ Na tomto místě postačí konstatovat, že s ohledem na aplikaci trestních předpisů v tomto řízení jde o procesně náročnou agendu. Oba nejvyšší správní soudy nařizují ústní jednání a provádějí dokazování, což jednak vyžaduje množství času a jednak se jedná o instituty těmto soudům netradiční.

U Nejvyššího správního soudu ČR představuje nekasační agenda standardně přibližně desetinu celkového ročního nápadu. Skokové zvýšení poměru v roce 2021 na 18,4 % (905 věcí)⁵⁰ bylo způsobeno vysokým nápadem volebních stížností na volby do Poslanecké sněmovny⁵¹ (210 věcí) a novou pravomocí pro přezkum pandemických opatření (317 věcí). To potvrzuje i rok 2022, kdy se poměr vrátil zpět k deseti procentům. Nicméně k výhylkám bude zřejmě s volbami docházet dále – Nejvyšší správní soud ČR obdržel v roce 2023 přes 1.000 podnětů na přezkum prezidentských voleb.⁵²

V případě slovenského soudu je poměr nekasační vůči kasační agendě téměř dvojnásobný oproti normálním hodnotám českého soudu – v roce 2021 to bylo 18,2 %⁵³ a v roce 2022 pak 21 %.⁵⁴ Většinu z tohoto nápadu přitom tvoří disciplinární řízení, v roce 2022 pak v kombinaci s volební agendou. Obě agendy přitom pro soud představují s ohledem na proces značnou zátěž. Pokud by tak nápad především disciplinárních věcí byl dlouhodobě vysoký, může to pro Nejvyšší správní soud SR představovat kapacitní problém. U volební agendy je to z důvodu její nízké četnosti nepravděpodobné, jakkoliv to může po volbách vždy znamenat dočasné odsunutí rozhodování kasační agendy.

⁴⁷ Viz dále rozebranou statistiku nápadu ve vztahu k volební agendě Nejvyššího správního soudu ČR.

⁴⁸ Jakkoliv jde o judikatorně dovozenou podmínku pro vyhovění návrhu (srov. např. rozsudek NSS SR sp. zn. 11Svp/9/2022, bod 20. a judikaturu tam citovanou), tak fakticky jde i o možnost jednoduššího vyřízení nedůvodných věcí, kdy soud pouze konstatuje, že i přes případné porušení zákona a možného ovlivnění výsledků by takové vady nepochybnily výsledek (obdobně viz možnost odmítnout návrh podle § 312h odst. 2 SSP).

⁴⁹ V případě Slovenska jde o zákon č. 432/2021 Z. z., disciplinární súdny poriadok; v případě ČR jde o zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

⁵⁰ Údaje byly vypočítány z dat převzatých z údajů u jednotlivých let na <https://www.nssoud.cz/rozhodovaci-cinnost/statistiky> [cit. 02.10.2022].

⁵¹ Nejvyšší správní soud ČR obdržel rekordní množství stížností na volby do Poslanecké sněmovny v roce 2021. Většina z nich byla ale formulářové podání stažené z internetu. Srov. LANGÁŠEK, T. Konečná informace o projednání volebních stížností. In: *Nejvyšší správní soud* [online]. 5. 11. 2021 [cit. 02.10.2022]. Dostupné z: <https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/konecna-informace-o-projednavani-volebnich-stiznosti>.

⁵² Volební senát rozhodl všechny stížnosti na volbu prezidenta republiky. In: *Nejvyšší správní soud* [online]. 21. 2. 2023 [cit. 21.03.2023]. Dostupné na: <https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/volebni-senat-rozhodl-vsechny-stiznosti-na-volbu-prezidenta-republiky>.

⁵³ Dostupná na: https://www.nssud.sk/web_object/stat_2021.pdf [cit. 22.05.2023].

⁵⁴ Dostupná na: https://www.nssud.sk/web_object/stat_2022.pdf [cit. 22.05.2023].

3. Nejvyšší správní soudy slovenské a české jako přezkumné soudy

3.1 Právo podat opravný prostředek

U obou soudů se opravný prostředek nazývá kasační stížnost a podává se proti rozhodnutím nižších soudů. Tato kapitola se věnuje její přípustnosti – tedy vymezení typu rozhodnutí, proti kterým může směřovat a druhům námitek, které lze uplatnit – spolu s otázkou soudních poplatků a povinného zastoupení.

Slovenská úprava zná jako opravný prostředek i „prostou“ stížnost. Té se zde ovšem pro její velmi omezenou aplikovatelnost pouze na náklady řízení, rozhodnul-li soudní úředník Nejvyššího správního soudu SR, nebudu věnovat.⁵⁵ Obdobné platí i pro českou úpravu, kde mají být po novele v procesních ohledech posíleny rozhodovací pravomoci asistentů soudců Nejvyššího správního soudu ČR a kde mají být přípustné námitky k předsedovi senátu.⁵⁶

3.1.1 Nepřípustnost kasační stížnosti

Základním pravidlem je, že kasační stížnost je možné podat proti všem rozhodnutím nižších správních soudů, nestanoví-li zákon jinak.⁵⁷ Nepřípustná je kasační stížnost:

u NSS SR: ⁵⁸	u NSS ČR: ⁵⁹
proti usnesení upravující řízení;	proti rozhodnutí upravující řízení;
je-li přípustná stížnost;	
o postavení osoby zúčastněné na řízení;	
proti usnesení o pravomoci, příslušnosti, pořádkové pokutě, odměně expertů;	
proti usnesení o odkladném účinku;	proti dočasným rozhodnutím;
proti usnesení přerušující řízení pro podání prejudiciální otázky;	
proti usnesení o prodloužení lhůty k ukončení nečinnosti;	
proti usnesení o výši nákladů řízení; směřuje-li pouze proti důvodům;	směřuje-li jen proti nákladům řízení nebo důvodům rozhodnutí;
odůvodněná jinými než dovolenými nebo dříve neuplatněnými důvody;	opírá-li se o jiné důvody než dovolené nebo o dříve neuplatněné;
odůvodněná dříve neuplatněnými důvody;	

⁵⁵ Paragraf 467 odst. 1 a 175 odst. 2 SSP, ve spojení s § 152 odst. 1 téhož předpisu a § 24c odst. 2 a § 19 odst. 3 zákon o soudech SR.

⁵⁶ Viz navržený § 14 odst. 5 SŘS a § 6 – 11 zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších soudních úřednících státního zastupitelství.

⁵⁷ Paragraf 439 odst. 1 SSP a § 102 SŘS.

⁵⁸ Není-li uvedeno jinak, vycházím z § 439 SSP.

⁵⁹ Není-li uvedeno jinak, vycházím z § 104 SŘS.

(toto je v § 440 odst. 1 písm. f) SSP dovolený důvod);	proti rozhodnutí vydaném po předchozím kasačním zásahu, výjimkou je nerespektování názoru;
proti rozhodnutí správního soudu ve věcech seznam voličů a ve věcech registrace kandidátních listin ve volbách do krajů a obcí. ⁶⁰	ve věcech volebních;
	je-li předmětem přezkumu další opakovaná žádost o mezinárodní ochranu, vzal-li žadatel svoji žádost zpět, či nemá-li žalobce povolen vstup. ⁶¹

Vesměs je omezení v podobě nepřipustnosti kasační stížnosti podobné – s jedinou výjimkou rozebranou níže. Některé nedůležité rozdíly vyplývají z odlišných pravomocí (volební věci), systému opravných prostředků (existence stížnosti či nevyloučení kasační stížnosti⁶²) nebo neexistujících institutů (prodloužení lhůty). Obecně ale nepřipustnost vždy vychází z typu rozhodnutí anebo uplatnitelných námitek a dotýká se zejména procesních rozhodnutí či omezuje rozsah kasační stížnosti proti meritorním rozhodnutím. V důsledku toho nelze očekávat, že by jen na základě úpravy nepřipustnosti byl u zkoumaných soudů rozdíl v počtu kasačních stížností.

Onou – dle mého názoru vysoce problematickou – výjimkou je nepřipustnost kasační stížnosti k Nejvyššímu správnímu soudu ČR v některých azylových věcech. Jedná se o relativně novou úpravu, jejíž zavedení zákonodárce odůvodnil potřebou zrychlit řízení pro jednodušší dostání cizince z území.⁶³ Takové řešení je ale ze všech úhlů fungování vrcholné soudní instance špatné. Soud v těchto případech totiž nemůže ani sjednocovat judikaturu ani chránit jednotlivce. Nejenže se tímto problémem zákonodárce v důvodové zprávě nezabývá, ani jím poskytnuté odůvodnění rychlostí neobstojí.⁶⁴ Početně se ovšem jedná o nízký počet případů, který nebude mít ve srovnávání soudů vliv. Taktéž plošně – a s obdobnými důsledky – jsou u obou soudů vyloučeny kasační stížnosti ve volebních věcech.

Před neuváženým stanovováním nepřipustnosti opravného prostředku literatura varuje. Je totiž složité nalézt takové omezení, které na jedné straně zajistí účinnou soudní

⁶⁰ Jedná se o nový případ nepřipustnosti – viz § 439 odst. 4 SSP, ve znění od 1. 1. 2023.

⁶¹ Paragraf 32 odst. 7 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu („zákon o azylu ČR“).

⁶² V ČR je možné podat kasační stížnost proti usnesení krajského soudu o tom, že někdo není osobou zúčastněnou na řízení – viz již rozsudek NSS ČR ze dne 31. 8. 2005, č. j. 7 As 43/2005-53, č. 710/2005 Sb. NSS; či nejnověji rozsudek NSS ČR ze dne 31. 5. 2023, č. j. 7 As 64/2023-61, bod 6. Přezkoumatelné je pak i usnesení krajského soudu o uložení pořádkové pokuty – viz např. rozsudek NSS ČR ze dne 12. 11. 2021, č. j. 5 As 184/2021-28, č. 4276/2022 Sb. NSS.

⁶³ Pozměňovací návrh poslance Pavla Růžičky ke sněmovnímu tisku č. 1091 z 9. volebního období Poslanecké sněmovny. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?O=8&T=1091> [cit. 22.06.2023].

⁶⁴ Jednak NSS ČR projednával tuto agendu v přednostním režimu (§ 56 odst. 3 SŘS) a navíc se aplikovala nepřijatelnost kasační stížnosti (§ 104a SŘS, viz níže), která dále zjednodušuje vyřízení kasační stížnosti. Prodleva způsobená kasačním řízením tak není vysoká, případně by se dala vyřešit nepřiznáním odkladného účinku ze zákona.

pravomoc a na straně druhé výrazné snížení nápadu.⁶⁵ Dalším nevhodným důsledkem je, že role přezkumného soudu fakticky přechází na ústavní instanci.⁶⁶ Obecně proto nevídám důvod, proč by určité právní oblasti měly být hromadně vyloučeny z přezkumu vrcholnou soudní institucí.

3.1.2 Kasační důvody

V kasačních stížnostech je možné uplatnit pouze jednotlivými předpisy dovolené důvody. Z příčin popsanych dále nemusí být následující komparativní tabulka zcela přesná, nicméně pro účely tohoto článku to postačí. Kasační důvody zahrnují:

u NSS SR: ⁶⁷	u NSS ČR: ⁶⁸
absenci pravomoci správních soudů; vystupoval-li jako účastník řízení někdo bez procesní subjektivity; neměl-li účastník řízení způsobilost samostatně konat před soudem v plném rozsahu a nekonal-li za něj zástupce; v téže věci již bylo právoplatně rozhodnuto nebo již bylo zahájeno řízení; rozhodnutí vyloučeného soudce nebo nesprávně obsazeného soudu;	zmatečnost řízení před soudem spočívající v tom, že chyběly podmínky řízení, ve věci rozhodoval vyloučený soudce nebo byl soud nesprávně obsazen;
	rozhodnutí v neprospěch kvůli trestnému činu soudce;
nesprávný procesní postup znemožňující účastníkovi řízení uplatnění procesních práv tak, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces;	nepřezkoumatelnost spočívající v nedostatečném důvodu nebo nesrozumitelnosti, nebo jiná vada řízení před soudem, mohla-li mít tato vada za následek nezákonnost rozhodnutí ve věci samé;
rozhodnutí soudu na základě nesprávného právního posouzení věci;	nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky;

⁶⁵ ECKART, H. Role a funkce nejvyššího soudu ve víceúrovňovém soudním systému – vybrané případy a nedávný vývoj v Německu. In ŠIMÍČEK, V. ed. *Role nejvyšších soudů v evropských ústavních systémech – čas pro změnu?* Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 18.; lze ovšem najít i opačné názory, dle kterých je právě přípustnost opravného prostředku elegantnějším řešením, nežli omezování povinnosti soudu meritorně rozhodnout – viz POMAHÁČ, R. (Ne)přijatelnost kasační stížnosti. In *Právní rozhledy*. 2020, č. 8, s. 272.

⁶⁶ Srov. situaci bagatelních nároků několika tisíc státních zaměstnanců v Chovatsku popsanou v UZELAC, A., BRATKOVIĆ, M. Croatia: Supreme Court Between Individual Justice and System Management. In BRAVO-HURTADO, P., VAN RHEE, C., H. eds. *Supreme Courts Under Pressure*. 83. Cham: Springer International Publishing, 2021, s. 145. DOI: 10.1007/978-3-030-63731-6_7; obdobný případ nastal i v ČR kolem roku 2014, kdy klienti požadovali po bankách vrácení bankovních poplatků. Jelikož šlo rozsahem o bagatelní spory, roli sjednotitele zastal až ÚS ČR na základě více než stovky stížností. Vrácení poplatků přitom po bankách požadovalo až 300.000 lidí – blíže viz Ústavní soud chystá první nález o bankovních poplatcích za úvěry. In: *Česká justice* [online]. 11. 4. 2014 [cit. 30.05.2023]. Dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2014/04/ustavni-soud-chysta-prvni-nalez-o-bankovnich-poplatech-za-uvery/>.

⁶⁷ Není-li uvedeno jinak, vycházím z § 440 SSP.

⁶⁸ Není-li uvedeno jinak, vycházím z § 103 SŘS.

odklonění se od ustálené rozhodovací praxe NSS SR;	
nerespektování závazného právního názoru NSS SR v předchozím zrušujícím rozhodnutí;	(jedná se o výjimku z nepřipustnosti opakované kasační stížnosti podle § 104 odst. 3 SŘS);
nezákonné odmítnutí podání.	nezákonnost rozhodnutí o odmítnutí návrhu nebo o zastavení řízení;
	vady řízení spočívající v tom, že správní orgán vycházel ze skutkové podstaty, která nemá oporu ve spisech, je s nimi v rozporu nebo byl při jejím zjišťování porušen zákon takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost, protože měl krajský soud toto rozhodnutí zrušit, touto vadou je i nesrozumitelnost správního rozhodnutí.

Všechny důvody kasačních stížností se u Nejvyššího správního soudu SR vztahují k právním otázkám, skutkové otázky připuštěny nejsou.⁶⁹ To je zásadní rozdíl oproti české úpravě, neboť podle ní je možné namítat i nedostatečně zjištěný skutkový stav nebo jeho dostatečné zjištění s chybnými závěry. To v důsledku znamená, že neexistují otázky, kterými by se Nejvyšší správní soud ČR při řádném namítnutí nezabýval.⁷⁰ Projde-li výše zmiňovaná novela, tak skutkové námitky budou vypuštěny, a i tento soud bude napříště řešit pouze otázky právní.⁷¹ Nicméně se domnívám, že tento rozdíl mezi soudy se znatelně nepromítá (a v případech sjednocení ani nepromítne) v počtu podávaných kasačních stížností (namítnutí skutkových otázek bývá většinou doprovázeno právními námitkami), nicméně může mít dopad na pracnost jednotlivých věcí.

Zajímavostí vyplývající ze srovnání je podrobnost slovenské úpravy. Zatímco v SŘS najdeme obecnější pojmy (např. „zmatečnost řízení“), SSP explicitně vyjmenovává některé důvody „české“ zmatečnosti.⁷² Důsledkem toho ovšem je, že některé důležité oblasti nejsou ve slovenském předpise explicitně pokryty. Například výslovně není umožněno namítat absenci některých podmínek řízení (existenci návrhu, jeho včasné podání apod.). Tyto důvody tak bude nutné případně dovozovat judikaturou a odbornou literaturou. Tak se tomu již stalo například u námitky nepřezkoumatelnosti rozhodnutí správního soudu, která je podřazena pod nesprávný procesní postup⁷³ nebo možnost podat kasační stížnost při nezákonném zastavení řízení.⁷⁴

⁶⁹ Důvodová zpráva k § 440 SSP toto uvádí výslovně.

⁷⁰ KÜHN, Z. et al. *Soudní řád správní: komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 924.

⁷¹ Viz navrhované znění § 103 odst. 1 písm. b) SŘS.

⁷² Paragraf 440 odst. 1 písm. a) až e) SSP.

⁷³ To dovodila až judikatura, která tuto vadu podřadila pod nesprávný procesní postup porušující právo na spravedlivý proces podle § 440 odst. 1 písm. f) SSP. Viz např. rozsudek NSS SR ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. 6Sžfk/53/2020, odst. 29 a 30.

⁷⁴ HANZELOVÁ, I., RUMANA, I., ŠINGLIAROVÁ, I. *Správný súdny poriadok - komentár*. Praha : Wolters Kluwer, 2016, kap. § 440, odst. 1.

3.1.3 Další vlastnosti opravného prostředku

Kromě uvedených formálních překážek omezující právo účastníka podat opravný prostředek lze identifikovat i další překážky, které mohou ovlivňovat jeho motivaci kasační stížnost podat.

První zkoumanou překážkou je povinné zastoupení právním profesionálem. V kasačních řízeních u obou soudů musí být stěžovatel buď zastoupen advokátem či on sám nebo jeho zaměstnanec musí mít právní vzdělání.⁷⁵ Na Slovensku z tohoto platí výjimka v řízení o sociálních věcech, ve věcech azylu, zajištění a vyhoštění či pokud je žalovaným Centrum právní pomoci,⁷⁶ které zajišťuje právní zastoupení nemajetným osobám. V případě Slovenska tak vytváří povinné zastoupení překážku pro podání kasační stížnosti pouze v řízeních o správním trestání a nečinnosti veřejné správy, jelikož v ostatních případech existuje povinné zastoupení již v řízení o žalobě před správním soudem anebo se výjimky z něj mezi žalobním a kasačním řízením překrývají.⁷⁷ U Nejvyššího správního soudu ČR existuje jediná výjimka z povinného zastoupení, a to v řízení o kasačních stížnostech proti procesním rozhodnutí krajských soudů.⁷⁸ Nově, v případě úspěšné novely, má být u tohoto soudu oprávnění zastupovat stěžovatele rozšířeno na daňové poradce, patentové zástupce a notáře, pokud se předmět řízení týká jejich činnosti.⁷⁹

Druhou zkoumanou překážkou je soudní poplatek. Kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu SR je zpoplatněna podle předmětu řízení (při přezkumu správního rozhodnutí 140 EUR, u přestupkových věcí 70 EUR a u jiného zásahu veřejné moci 100 EUR)⁸⁰ a v rámci rekodifikace nebyla změněna.⁸¹ Některá řízení a osoby jsou pak osvobozeny od tohoto poplatku ze zákona,⁸² ostatní si mohou o osvobození požádat.⁸³

U Nejvyššího správního soudu ČR je poplatek za kasační stížnost plošně 5.000 Kč (přibližně 200 EUR),⁸⁴ a to již do roku 2011. Nejnovější pokus o zvýšení poplatku na 10.000 Kč nebyl v roce 2020 úspěšný, když návrh novely zákonodárce v prvním čtení zamítl.⁸⁵ Úprava zákonného osvobození je pak totožná se slovenskou úpravou,⁸⁶ možnost požádat si o individuální osvobození je podobná.⁸⁷

⁷⁵ Paragraf 105 odst. 2 SŘS a § 449 odst. 1 a 2 písm. a) SSP.

⁷⁶ Paragraf 449 odst. 2 písm. b) a c) SSP.

⁷⁷ Paragraf 49 odst. 1 a 2 SSP a § 449 odst. 2 téhož předpisu.

⁷⁸ Usnesení rozšířeného senátu NSS ČR ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014-19, č. 3271/2015 Sb. NSS, odst. 29.

⁷⁹ Viz navrhovaný § 105 odst. 2 SŘS.

⁸⁰ Položka 10 písm. a), b) a d) přílohy zákona č. 71/1992 Zb., o soudních poplatcích a poplatku za výpis z registra trestov („zákon o soudních poplatcích SR“), ve spojení s § 6 odst. 2 téhož předpisu.

⁸¹ Srov. položku 10 zákona o soudních poplatcích SR, ve znění do 1. 7. 2016.

⁸² Jde zejm. o řízení ve věcech pojištění a azylová řízení – § 4 odst. 1 písm. c) a odst. 2 písm. n) ve spojení s odst. 4 zákona o soudních poplatcích SR.

⁸³ Paragraf 166 odst. 1 SSP ve spojení s § 467 odst. 1 téhož předpisu.

⁸⁴ Položka č. 19 sazebníku poplatků v zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

⁸⁵ STANĚK, M., DVOŘÁKOVÁ, M. Z „laboratoře“ do ostrého provozu – co přinese rozšíření nepřijatelnosti kasační stížnosti. In *Soudní rozhledy*. 2021, roč. 21, č. 5.

⁸⁶ Paragraf 11 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

⁸⁷ Paragraf 32 odst. 3 SŘS ve spojení s § 12 téhož předpisu.

Domnívám se, že pro svoji výši a absenci valorizace v čase soudní poplatky za kasační stížnost ztrácí svoji filtrační funkci, se kterou byly zaváděny či zvyšovány.⁸⁸ To nemusí být sám o sobě problém, jelikož to v důsledku znamená větší dostupnost justice, a to může být zákonodárcův záměr. Na tuto větší dostupnost by ovšem bylo záhodno reagovat úpravou jiných institutů, přičemž konkrétní způsob závisí na primární roli soudu.

Třetí zkoumanou překážkou je odkladný účinek přiznaný ze zákona. V případě Slovenska sice základní pravidlo říká, že kasační stížnost nemá odkladný účinek, nicméně následně poskytuje poměrně široké výjimky.⁸⁹ V ČR je tomu tak pouze v některých azylových řízeních.⁹⁰ Historická česká zkušenost ukazuje, že odkladný účinek může být motivací podat kasační stížnost, jakkoliv může být dopředu jasná její neúspěšnost.⁹¹ Na Slovensku je přitom navíc odkladný účinek ze zákona kombinován v mnoha případech se sníženým soudním poplatkem anebo úplným osvobozením, což může zvyšovat motivaci účastníků řízení podávat nedůvodné kasační stížnosti ve snaze oddálit negativní následek v podobě povinnosti zaplatit doměřenou daň anebo strpět správní potrestání.

3.1.4 Otevřenost nejvyšších správních soudů

Tato část popsala omezení, kterým čelí účastníci řízení při podávání kasačních stížností. Je vidět, že toto kritérium téměř není u obou soudů omezeno. Jakkoliv je možné podat kasační stížnost zpravidla pouze proti meritorním rozsudkům a namítat „pouze“ omezené druhy námitek, oprávnění podat opravný prostředek je pořád dost široké. V českém případě jsou dveře přezkumu otevřené ještě více, neboť na rozdíl od Slovenska je možné nyní namítat i skutkové otázky. Takto široce otevřené dveře jsou předzvěstí vysokého nápadu.

Z dostupných statistik (tehdejšího) správního úseku Nejvyššího soudu SR vyplývá, že za rok 2016 napadlo 3.641 kasačních stížností.⁹² V roce 2018 se nápad snížil na 2.155 věcí.⁹³ Tento pokles je zřejmě spojen s nižším nápadem krajských soudů (v roce 2015 naposledy napadlo více jak 10.000 žalob, od roku 2017 osciluje počet žalob kolem 5.000

⁸⁸ Důvodová zpráva k zákonu o soudních poplatcích SR uvádí, že „*vyberanie súdnych poplatkov [...] má zároveň pôsobiť k obmedzovaniu podávania neuvážaných podnetov k zahajovaniu súdneho konania*“. Obdobně odůvodňovala zvýšení soudních poplatků důvodová zpráva k českému zákonu č. 218/2011 Sb., který zvedl poplatek na 5.000 Kč.

⁸⁹ Odkladný účinek kasační stížnosti ze zákona je na Slovensku obecně velmi široký – jde o případy, kdy je žalovaným správce daně, Úřad pro veřejné obstarávání, ve věcech správního trestání a ve věcech zajištění a vyhoštění (srov. § 446 odst. 1 a 2 SSP). V ČR je tomu tak pouze v některých azylových řízeních podle § 32 odst. 2 a 6 zákona o azylu ČR.

⁹⁰ Paragraf 32 odst. 2 a 6 zákona o azylu ČR.

⁹¹ ŠIMÍČEK, V. Přijatelnost kasační stížnosti ve věcech azylu – jedna z cest k efektivitě práva. In *Soudní rozhledy*. 2006, č. 6, s. 201.

⁹² Evaluation of the judicial systems (2016–2018): Slovakia. In *European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ)* [online]. 29. 8. 2018, s. 36 [cit. 02.10.2022]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/slovakia/16808d029e>

⁹³ Evaluation of the judicial systems (2018–2020): Slovakia. In *European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ)* [online]. 24. 9. 2020, s. 61 [cit. 02.10.2022]. Dostupné na: <https://rm.coe.int/en-slovakia-2018/16809fe2d6>

ročně).⁹⁴ V průběhu roku 2021 Nejvyšší správní soud SR převzal přibližně 2.000 nevyřízených případů,⁹⁵ a od srpna do konce roku 2021 mu napadlo 655 nových kasačních stížností.⁹⁶ V roce 2022 mu pak napadlo celkem 1.657 kasačních věcí a vyřídil 1.486 věcí.⁹⁷ V přepočtu je to nápad 72 věcí ročně na jednoho soudce či soudkyni.

Nejvyšší správní soud ČR má méně přívětivou statistiku. Od roku 2010, kdy bylo podáno nejméně kasačních stížností (2.213 věcí), se nápad každoročně zvyšoval. V 2019 byl již téměř dvojnásobný (4.265 věcí) a v následujících letech neklesl pod 4.000 kasačních stížností ročně. Rok 2022 by mohl být předzvěstí opětovného poklesu nápadu, jelikož soudu napadlo „pouze“ 3.135 kasačních věcí a rostoucí trend byl přerušen. To se pak projevuje i v počtu nevyřízených věcí – do roku 2018 vstupoval soud s 1.883 nevyřízenými kasačními stížnostmi, do roku 2022 pak už s 3.326 věcmi, ale do začátku roku 2023 počet nedodělků snížil na 2.957 věcí.⁹⁸ Přepočtený nápad na soudce či soudkyni v roce 2021 byl 130 věcí, v roce 2022 klesl na 98 věcí.

Podíváme-li se na nápad obou soudů pohledem jejich otevřenosti, nezdá se, že by nižší nápad slovenského soudu byl způsoben odlišnou úpravou pro podávání kasačních stížností. Na základě v mnoha ohledech podobných procesních předpisů totiž dostáváme velmi odlišné výsledky. Současná výše nápadu Nejvyššího správního soudu SR tak je spíše výsledkem jiných okolností (ať již jde o cokoliv – nižší vůle se soudit, vyšší akceptace rozhodnutí správních orgánů a soudů, menší počet obyvatel, lepší výkon státní správy, vyšší kvalita právních předpisů...). Se změnou těchto okolností se pak bude měnit i nápad soudu, jako tomu bylo u Nejvyššího správního soudu ČR od roku 2010 a 2022.

Dlužno ovšem podotknout, že slovenská úprava v některých případech kombinací faktorů může přispívat k vyšší motivaci podávat kasační stížnosti. Jedním z příkladů je zákonný odkladný účinek v kombinaci s nižším soudním poplatkem u věcí správního trestání. V případě sociálních věcí je pak fyzická osoba–stěžovatel nejen osvobozen od soudního poplatku a povinného právního zastoupení, ale Nejvyšší správní soud SR dokonce není vázán kasačními důvody.⁹⁹ Ve věcech azylu a zajištění jsou pak kombinovány všechny tři aspekty.¹⁰⁰ V takových případech nestojí mezi účastníkem řízení a soudem žádná formální překážka pro podání kasační stížnosti. Naopak, tato konstelace jej může k iniciaci přezkumu motivovat.

⁹⁴ Údaje získány interaktivního přehledu statistických údajů (<https://web.ac-mssr.sk/dashboard/> [cit. 05.05.2022]) s filtrem krajských soudů a administrativní agendy.

⁹⁵ Informácia pre účastníkov konania vo vzťahu k právnym veciam, ktoré neboli správnym kolégiom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky do 31. júla 2021 právoplatne rozhodnuté. In: *Najvyšší správní súd Slovenskej republiky* [online] [cit. 02.10.2022]. Dostupné z: <https://www.nssud.sk/sk/sud/oznamenia/informacia-pre-ucastnikov-konania-vo-vztahu-k-pravnym-veciam-ktore-neboli-spravnym-kolegiom-najvyssieho-sudu-slovenskej-republiky-do-31-jula-2021-pravoplatne-rozhodnute/>

⁹⁶ Srov. statistiku zveřejněnou na https://www.nssud.sk/web_object/stat_2021.pdf [cit. 10.06.2023].

⁹⁷ Srov. statistiku zveřejněnou na https://www.nssud.sk/web_object/stat_2022.pdf [cit. 10.06.2023].

⁹⁸ Statistika je dostupná po zvolení příslušného časového období z <https://www.nssoud.cz/rozhodovaci-cinnost/statistiky> [cit. 02.10.2022].

⁹⁹ Paragraf 4 odst. 1 písm. c) zákona o soudních poplatcích SR a § 49 odst. 2 písm. b) SSP a § 453 odst. 2 ve spojení s § 134 odst. 2 písm. d) téhož předpisu. Nevázanost kasačními důvody platí i v jiných řízeních vyjmenovaných v § 134 odst. 2 SSP.

¹⁰⁰ Paragraf 4 odst. 2 písm. n) zákona o soudních poplatcích SR a § 453 odst. 2 SSP ve spojení s § 134 odst. 2 písm. e) téhož předpisu.

3.2 Povinnost rozhodnout meritorně

Se závěrem, že přístup k nejvyšším správním soudům je téměř neomezen je na místě se posunout ke zhodnocení jejich povinnosti meritorně rozhodnout o perfektní kasační stížnosti.

U Nejvyššího správního soudu ČR je v některých případech tato povinnost omezena. Platí „*jestliže kasační stížnost ve věcech, v nichž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce, svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele, odmítne ji Nejvyšší správní soud [ČR] pro nepřijatelnost.*“¹⁰¹ Podstatný přesah zájmů je obecně definován situacemi, kdy případ obsahuje právní otázku dosud soudem neřešenou, řešenou různě anebo existují důvody pro změnu existujícího názoru. Kasační stížnost je přijatelná i v případě, že se krajský soud dopustil zásadního právního pochybení.¹⁰²

Přijatelnost se od dubna 2021¹⁰³ řeší v kasačních řízeních proti konečným rozhodnutím krajského soudu vydaných samosoudcem.¹⁰⁴ Jde o soudní řízení proti rozhodnutím správních orgánů¹⁰⁵ ve věcech pojištění (sociálního, důchodového, ...), mezinárodní ochrany, přestupků s horní hranicí sankce do 100.000 Kč, a řízení týkajících se uchazečů o zaměstnání nebo některých sociálních oblastí.¹⁰⁶ Kasační stížnosti v ostatních případech (daňové, stavební, procesní apod.) se projednávají meritorně bez posuzování otázky přijatelnosti. I toto navrhuje zmiňovaná novela změnit – nově by se měla přijatelnost hodnotit u všech kasačních stížností.¹⁰⁷

Názory literatury na fungování nepřijatelnosti se různí. Někteří z mála judikatury k tomuto institutu dovozují, že jeho aplikace nevyvolává zásadní problémy,¹⁰⁸ další zpochybňují výběr agend, které spadají pod síto nepřijatelnosti¹⁰⁹ a někteří autoři zase zpo-

¹⁰¹ Paragraf 104a odst. 1 SŘS.

¹⁰² Rozsudek NSS ČR ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS. Tyto závěry jsou pak aprobovány citací tohoto rozhodnutí v nespočtu dalších řízeních před NSS ČR, stejně jako jeho rozšířeným senátem (např. usnesení rozšířeného senátu NSS ČR ze dne 25. 3. 2021, č. j. 8 As 287/2020-33, odst. 52). Toto rozhodnutí je dokonce desáté nejcitovanější ze všech rozhodnutí NS ČR, NSS ČR a ÚS ČR. Srov.: HARAŠTA, J., SMEJKALOVÁ, T., NOVOTNÁ, T. *Citační analýza judikatury*. Praha : Wolters Kluwer, 2021, s. 202.

¹⁰³ Do té doby byla nepřijatelnost aplikovatelná pouze ve věcech mezinárodní ochrany (§ 104a odst. 1 SŘS, ve znění do 31. 3. 2021). Současný rozsah nepřijatelnosti je navíc kompromisním řešením. V původním vládním návrhu (sněmovní tisk 237 z 8. volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR) byla navržena nepřijatelnost pro všechny kasační stížnosti.

¹⁰⁴ Rozsudek NSS ČR ze dne 10. 6. 2021, č. j. 1 As 124/2021-28, odst. 15. Pro opačný názor srov. odlišné stanovisko Zdeňka Kühna k usnesení rozšířeného senátu NSS ČR ze dne 21. 1. 2015, č. j. 9 Azs 66/2014-69.

¹⁰⁵ V řízeních na ochranu proti nečinnosti (§ 79 a násl. SŘS) a ochraně před nezákonným zásahem (§ 82 a násl. SŘS) se nepřijatelnost neuplatní – srov. rozsudek NSS ČR ze dne 15. 11. 2007, č. j. 9 Aps 5/2007-63, č. 1459/2008 Sb. NSS; či usnesení rozšířeného senátu NSS ČR ze dne 21. 1. 2015, č. j. 9 Azs 66/2014-69, odst. 26.

¹⁰⁶ Paragraf 31 odst. 2 SŘS.

¹⁰⁷ Viz navrhovaný § 104a odst. 1 SŘS.

¹⁰⁸ POTĚŠIL, L. *Kasační stížnost*. Praha : C.H. Beck, 2022, s. 117. nicméně Lukáš Potěšil vyzývá k úpravě přístupu NSS ČR k odůvodňování rozhodnutí o nepřijatelnosti a k detailnějšímu zkoumání příčin zahlcení soudu (s. 135 tamtéž).

¹⁰⁹ STANĚK, M., DVOŘÁKOVÁ, M. Z „laboratoře“ do ostrého provozu – co přinese rozšíření nepřijatelnosti kasační stížnosti, s. 147.; či ve vztahu k přestupkové agendě JÍLKOVÁ, N. Je nepřijatelnost kasační stížnosti i pro oblast správního trestání přijatelné řešení? In *Právní rozhledy*. 2019, č. 4, s. 144.

chybňují užitečnost nepřijatelnosti jako celku.¹¹⁰ Dle mého názoru je nepřijatelnost v současné podobě „kočkopes“. Za problematické zejména považuji, že nepřijatelnost je – zdá se – využívána pouze pro kratší odůvodnění zamítavého rozhodnutí, a nikoliv pro upřednostnění celospolečenské role soudu; je aplikována pouze na část kasační agendy; a diskuze o jejím rozšiřování postrádá širší koncepční systémové úvahy o roli Nejvyššího správního soudu ČR a nesprávně se zaměřuje pouze na otázku odbřemenění.¹¹¹ Jakkoliv „kočkopes“ s případnou novelizací zmizí, její důvodová zpráva stále akcentuje primární otázku odbřemenění soudu a dopady na skutečné fungování nepřijatelnosti a její místo v systému jsou nejisté.

Porovnání se slovenským Nejvyšším správním soudem je v tomto případě jednoduché, jelikož stejným či obdobným institutem nedisponuje. Jinými slovy, každou řádně podanou a perfektní kasační stížnost musí tento soud meritorně projednat a rozhodnout. To vyžaduje zvýšené prostředky. Drobnou výjimkou z uvedeného je možné omezení odůvodnění v případě kverulantů. Slovenskému soudu stačí u těchto osob poukázat na předchozí obdobná řízení a rozhodnutí, a znovu nemusí vydávat plně odůvodněné rozhodnutí.¹¹²

Nad důvody, proč spolu se vznikem Nejvyššího správního soudu SR nedošlo i k zavedení institutu obdobného české nepřijatelnosti, můžeme jenom polemizovat. Za tento institut se přimlouval i jeho nynější předseda Pavol Naď.¹¹³ Důvodů přitom mohlo být několik – umožnění Nejvyššímu správnímu soudu SR si vydobýt své institucionální postavení, které se v počátcích s ohledem na důvody reformy nejeví jako nejlepší; obavy o nedostatek současné (kvalitní) judikatury;¹¹⁴ či prostá volba preference individuálního zaměření.¹¹⁵

První dvě možnosti se týkají časového hlediska, jelikož Nejvyšší správní soud SR je soudem novým. Tyto důvody bych ovšem nepovažoval za validní, jelikož nově vzniklý soud nemusí být nutně individuálně zaměřený. Naopak, je možné argumentovat, že kvalitní rozhodovací činnosti dosáhne pouze tehdy, bude-li mít dostatečný prostor pro řešení důležitých případů a nebude vyčerpávat svoji institucionální kapacitu na neustále se opakující nedůvodné námitky. Zároveň ani nedostatek existující judikatury není problém. Vždyť cílem celospolečensky zaměřeného soudu je takovou judikaturu vytvořit. Je sice pravdou, že v počátcích by soud měl více práce, jelikož nevyřešených či nesjednocených otázek by bylo více, nicméně s postupujícím časem by se naplno ukázala síla možnosti výběru důležitých případů. Navíc v případě snahy o změnu preferovaného zaměření

¹¹⁰ POMAHAČ, R. *(Ne)přijatelnost kasační stížnosti*, s. 272.

¹¹¹ Blíže srov. CHVOJKA, Š. Ke správnosti východisek diskuse o řešení přetíženosti Nejvyššího správního soudu. In *Právník*. 2023, roč. CLXII, č. 3, s. 252 – 254.

¹¹² Paragraf 464 odst. 2 SSP.

¹¹³ NAĎ, P. Najvyšší správny súd a jeho ústavné piliere. In *Bulletin Slovenskej komory daňových poradcov*. 2020, roč. 2020, č. 2, s. 26.

¹¹⁴ Lukáš Potěšil při analýze NSS ČR vyslovuje pochybnosti nad tím, zda byla ve všech agendách, na které se vztáhla rozšířená nepřijatelnost, již vytvořena judikatura, na kterou aplikování nepřijatelnosti spoléhá – viz POTĚŠIL, L. *Kasační stížnost*, s. 132.

¹¹⁵ Jak ostatně upozorňuje Lilla Garayová, neexistuje jedno „fit-for-all“ řešení – viz GARAYOVÁ, L. *The Supreme Administrative Court of the Slovak Republic – the First Step Towards a Modern Justice System*, s. 29.

v budoucnosti bude s největší pravděpodobností existovat odpor, který takový postup buď zcela znemožní anebo fakticky nedopustí.¹¹⁶

Za nejpravděpodobnější důvod pro nezavedení nepřijatelnosti považují ten zmíněný jako poslední – vědomá volba individuálního zaměření. Nejvíce tomu odpovídá nastavení ostatních částí procesního rámce pro kasační stížnosti. Poplatky za kasační stížnost jsou nízké, soud není v mnoha případech, které lze považovat za společensky citlivé (sociální, azylová a zajišťovací agenda) vázán kasačními námitkami a existuje široký odkladný účinek ze zákona. Navíc se již od začátku počítalo s vyšším množstvím soudců a soudkyň. V takovém případě je Nejvyšší správní soud SR jasným ochráncem individuální spravedlnosti, v některých případech dokonce spíše odvolací nežli nejvyšší instancí, a možnost vybírat si případy k meritornímu projednání by byla nekonceptní.

Nicméně v důsledku je funkčnost Nejvyššího správního soudu SR ponechána na účastnících řízení, jelikož nemá své vyřízení pod vlastní kontrolou (to obdobně platí nyní i pro český Nejvyšší správní soud). Ačkoliv se z počtu kasačních stížností za roky 2021 a 2022 ukazuje, že teď je nápad v současném procesním rámci zvládnutelný, nemusí tomu tak být v budoucnu vždy. Soud není nikterak vybaven či připraven na nárůst nápadu. Došlo-li by tak k například k nové migrační vlně či začnou-li správní orgány více řešit přestupková řízení, mohou se kasační řízení zaseknout. Vypůjčím-li si instalatérskou analogii bývalého předsedy Nejvyššího správního soudu ČR Michala Mazance¹¹⁷, slovenský soud může v současné době fungovat jako bezchybně postavená vodní turbína. Jelikož ovšem nemá nainstalovaný venkovní kryt, lze do ní jednoduše nasypat kamení.

Zajímavou proměnou v obecném srovnání slovenského a českého správního soudnictví je další část probíhající reformy na Slovensku, a to překreslení justiční mapy nižších správních soudů. K začátku roku 2023 totiž vznikly pouze tři specializované správní soudy pro celé území Slovenska,¹¹⁸ které mohou být vnitřně děleny na kolegia.¹¹⁹ Tím se znatelně odlišují od situace v ČR, kde správní agendu řeší specializovaná oddělení jedenácti krajských soudů či jejich poboček. Zda větší koncentrace soudců a soudkyň či jejich případná specializace na nižších správních soudech povede k jednodušší práci Nejvyššího správního soudu SR je otázkou dalších let, kdy se celý reformovaný systém zaběhne.

Závěr: quo vadis Nejvyšší správní soude SR?

Příspěvek představil nově vzniklý Nejvyšší správní soud SR ve srovnání s jeho starším českým protějškem prostřednictvím hodnocení preferování individuální nebo celo-

¹¹⁶ K příkladům odporu a případných argumentů srov. BRATKOVIČ, Marko. Roots of the Resistance to the Change in the Supreme Court's Role. In UZELAC, A., VAN RHEE, C., H. eds. *Transformation of Civil Justice*. Cham: Springer International Publishing, 2018, s. 334. DOI: 10.1007/978-3-319-97358-6_18; CHVOJKA, Š. *Ke správnosti východisek diskuse o řešení přetíženosti Nejvyššího správního soudu*, s. 249–250; či GALIČ, A. *A Civil Law Perspective on the Supreme Court and Its Functions*, s. 61 – 63.

¹¹⁷ MAZANEC, M. O správním soudnictví dvojako: pohled právního instalatéra. In ŠIMÍČEK, V. ed. *Role nejvyšších soudů v evropských ústavních systémech - čas pro změnu?* Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007.

¹¹⁸ Článek I § 1 zákona č. 151/2022 Z. z., o zřízení správních soudů.

¹¹⁹ Paragraf 17b odst. 1 zákona o soudech SR.

společenské role. Oba soudy jsou vrcholem správní justice, a kromě rozhodování o opravném prostředku proti prvoinstančnímu rozhodnutí nižšího správního soudu také někdy rozhodují jako prvoinstanční soudy. Kromě toho jsou obdobně velké.

Rozsah prvoinstanční agendy je u obou nejvyšších správních soudů podobný. Oba rozhodují především o věcech volebních, disciplinárních a procesních. V jednotlivých tématech se ovšem rozsah jejich pravomoci již liší. Nejvyšší správní soud SR přezkoumává sice pouze jeden typ voleb (místní samospráva) oproti svému českému protějšku (prezident, Parlament ČR i EU), nicméně s ohledem na množství volebních obvodů, ve kterých je nutné individuálně přezkoumávat vliv namítané nezákonnosti na výsledek voleb, jde o agendu značně pracnější. Větší zátěž má slovenský soud také v případech disciplinárních řízení, a to kvůli jejich počtu.

U kasační agendy analýza procesních předpisů ukazuje, že oba jsou „ponecháni napospas“ různým vlivům, které mohou ovlivnit jejich výkon (např. vůle občanů se soudit anebo kvalita státní správy), aniž by jej mohli ovlivnit sami. Zprv, možnost podat kasační stížnost (filtr *at the door*) je široká. V případě slovenského vrcholu správních soudů pak může být vyšší i motivace účastníků řízení k podání kasační stížnosti, neboť v některých řízeních není vyžadováno zastoupení právním profesionálem, vysoký (či jakýkoliv) soudní poplatek, zákon bez dalšího přiznává odkladný účinek anebo zavádí jejich kombinaci. Určitou výhodou může být nemožnost namítat skutkové otázky, která ovlivní pracnost kasačních stížností, ovšem nikoliv jejich počet (právní a skutkové námitky bývají kombinovány).

Při zvýšení nápadu jej pak nezachrání ani možnost si vybrat k meritornímu rozhodnutí pouze důležité případy (filtr *after entrance*), jelikož takovou pravomocí (zatím) nedisponuje. I to ovšem zapadá do celkového nastavení soudu, které se jeví jako intenzivně preferující ochranu práv jednotlivých účastníků řízení. Nutno nicméně dodat, že v současné době takto nastavený procesní rámec Nejvyššího správního soudu SR vytváří zvládnutelné množství nápadů, při přepočtu na soudce dokonce nižší než u českého soudu. Problém je ovšem ve zmíněné závislosti na externích vlivech, které soud nedokáže kontrolovat. Pokud k tomu dojde, budou existovat tři možná řešení – navýšit počet soudního personálu, zavést institut obdobný české nepřijatelnosti anebo ponechat stávající stav za cenu prodlužujícího se řízení. Na výsledek si budeme muset počkat – potřeba řešení ale také nikdy nemusí přijít...

Literatúra

- BOBEK, M. Curia ex machina: o smyslu činnosti nejvyšších a ústavních soudů. In *Právní rozhledy* 2006, roč. XIV, č. 22 (mimořádná příloha), s. 1 – 12. ISSN 1210-6410
- BOBEK, M. Quantity or Quality? Reassessing the Role of Supreme Jurisdictions in Central Europe. In *The American Journal of Comparative Law*. Oxford University Press, 2009, roč. 57, č. 1, s. 33 – 65. ISSN 0002-919X
- BRATKOVIČ, M. Roots of the Resistance to the Change in the Supreme Court's Role. In UZELAC, A., VAN RHEE, C., H. eds. *Transformation of Civil Justice*. Cham: Springer International Publishing, 2018, s. 333 – 347. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice. ISBN 978-3-319-97357-9. DOI: 10.1007/978-3-319-97358-6_18
- BRAVO-HURTADO, P., VAN RHEE, C., H. Introduction. In BRAVO-HURTADO, P., VAN RHEE, C., H. eds. *Supreme Courts Under Pressure*. Cham: Springer International Publishing, 2021, s. 4 – 15. Ius Gentium:

- Comparative Perspectives on Law and Justice. ISBN 978-3-030-63731-6. DOI: 10.1007/978-3-030-63731-6_1
- DIMUN, Petr. Do čela NSS míří právník a politolog Karel Šimka. In: *Česká justice* [online]. 2. 2. 2022 [cit. 02. 10. 2022]. Dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2022/02/do-cela-nss-miri-pravnik-a-politolog-karel-simka/>
- DOMÉJ, T. Squaring the Circle: Individual Rights and the General Interest Before the Supreme Courts of the German-Speaking Countries. In VAN RHEE, C. H. a Yulin FU, eds. *Supreme Courts in Transition in China and the West*. 59. Cham: Springer International Publishing, 2017, s. 131 – 148. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice. ISBN 978-3-319-52343-9. DOI: 10.1007/978-3-319-52344-6
- ECKART, H. Role a funkce nejvyššího soudu ve víceúrovňovém soudním systému – vybrané případy a nedávný vývoj v Německu. In ŠIMÍČEK, V. ed. *Role nejvyšších soudů v evropských ústavních systémech – čas pro změnu?* Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 18 – 24. ISBN 978-80-210-4262-9
- FERRARIS, F. Finding a Cure or Simply Relieving Symptoms? The Case of Italian Supreme Court. In BRAVO-HURTADO, P., VAN RHEE, C., H. eds. *Supreme courts under pressure* [online]. 2021, s. 35 – 49 [cit. 28. 08. 2021]. ISBN 978-3-030-63731-6. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-63731-6>
- GALIČ, A. A Civil Law Perspective on the Supreme Court and Its Functions. In ERECIŃSKI, T., RYLSKI, P., WEITZ, K. eds. *The Functions of the Supreme Court: Issues of Process and Administration of Justice* [online]. Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2019, s. 44–86 [cit. 02. 10. 2022]. *Studia iuridica*. ISBN 978-83-235-4049-6. Dostupné na: http://www.pl/data/include/cms/Studia_iuridica_81_2019.pdf
- GARAYOVÁ, L. The Supreme Administrative Court of the Slovak Republic – the First Step Towards a Modern Justice System. *Institutiones Administrationis*. 2021, roč. 1, č. 1, s. 24 – 29. ISSN 2786-1929. DOI: 10.54201/iajas.v1i1.5
- HANZELOVÁ, I., RUMANA I., ŠINGLIAROVÁ I. *Správný súdny poriadok. Komentár*. Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-8168-468-5
- HARAŠTA, J., SMEJKALOVÁ, T., NOVOTNÁ, T. *Citační analýza judikatury*. Právní monografie. Praha : Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-749-5
- CHVOJKA, Š. Ke správnosti východisek diskuse o řešení přetíženosti Nejvyššího správního soudu. In *Právník*. 2023, roč. CLXII, č. 3, s. 245 – 256. ISSN 0231-6625
- CHVOJKA, Š. Ohlédnutí za judikaturou k prezidentským volbám. *Soudní rozhledy*. 2023, roč. XXIX., č. 5, s. 147 – 151. ISSN 1211-4405
- JÍLKOVÁ, N. Je nepřijatelnost kasační stížnosti i pro oblast správního trestání přijatelné řešení? In *Právní rozhledy*. 2019, č. 4, s. 140 – 144. ISSN 1210-6410
- JOLOWICZ, J., A. The Role of the Supreme Court at the National and International Level. In YESSIOU-FALTSI, P., ed. *The Role of the Supreme Courts at the National and International Level: Reports for the Thessaloniki International Colloquium*, 21. – 25. May 1997. Thessaloniki : Sakkoulas, 1998, s. 37 – 63. ISBN 978-960-301-374-7
- KADLEC, O. *Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky*. Právní monografie. Praha : Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-456-2
- KÜHN, Z. et al. *Soudní řád správní: komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-479-1
- LANGÁŠEK, T. Konečná informace o projednání volebních stížností. In *Nejvyšší správní soud* [online]. 5. 11. 2021 [cit. 02. 10. 2022]. Dostupné na: <https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/konecna-informace-o-projednani-volebnich-stiznosti>
- MARTVOŇ, A. Najvyšší správny súd SR ako nový subjekt správneho súdnictva a nedostatky právnej úpravy jeho fungovania s akcentom na nedostatky pri jeho kompetenciách na úseku pozemkového práva. In SZÁKÁCS, A. et al. (eds.) *Aktuálne výzvy pre správne súdnictvo: Bratislavské právnické fórum 2021* [online]. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislavě, 2021, s. 67 – 74 [cit. 02. 10. 2022]. ISBN 987-80-7160-604-8. Dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2021/Zbornik_BPF_2021_sekcia_6_Spravne_pravo_FINAL.pdf
- MAZANEC, M. O správním soudnictví dvojíjako: pohled právního instalatéra. In ŠIMÍČEK, V. ed. *Role nejvyšších soudů v evropských ústavních systémech – čas pro změnu?* Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 192–200. ISBN 978-80-210-4262-9

- NAĎ, P. Najvyšší správní soud a jeho ústavné piliere. In *Bulletin Slovenskej komory daňových poradcov*. 2020, roč. 2020, č. 2, s. 23–28. ISSN 2644-688X
- NOVOTNÝ, J. Ústava České republiky nebyla dosud naplněna. In *Právní rádce*. 1996, roč. 4, č. 3, s. 3 – 5. ISSN 2100-0765
- POMAHÁČ, R. (Ne)přijatelnost kasační stížnosti. In *Právní rozhledy*. 2020, č. 8, s. 267–272. ISSN 1210-6410
- POTĚŠIL, L. *Kasační stížnost*. Praha: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-899-3
- SKOCZYLAŚ, A., SWORA, M. Administrative Judiciary In Poland In Search For Fairness and Efficiency – An Overview. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*. 2007, č. 19E, s. 116 – 125. ISSN 2247-8310
- STANĚK, M., DVOŘÁKOVÁ, M. Z „laboratoře“ do ostrého provozu – co přinese rozšíření nepřijatelnosti kasační stížnosti. In *Soudní rozhledy*. 2021, roč. 21, č. 5, s. 146 – 153. ISSN 1211-4405
- STÜRNER, M. Sharing Responsibility: The German Federal Court of Justice and the Civil Appellate System. In BRAVO-HURTADO, P., VAN RHEE, C. H. (eds.) *Supreme Courts Under Pressure*. 83. Cham: Springer International Publishing, 2021, s. 75 – 103. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice. ISBN 978-3-030-63731-6. DOI: 10.1007/978-3-030-63731-6_5
- ŠIMÍČEK, V. Přijatelnost kasační stížnosti ve věcech azylu – jedna z cest k efektivitě práva. In *Soudní rozhledy*. 2006, č. 6, s. 201 – 205. ISSN 1211-4405
- UZELAC, A., BRATKOVI, M. Croatia: Supreme Court Between Individual Justice and System Management. In BRAVO-HURTADO, P., VAN RHEE, C. H. eds. *Supreme Courts Under Pressure*. 83. Cham: Springer International Publishing, 2021, s. 127 – 152. Ius Gentium: Comparative Perspectives on Law and Justice. ISBN 978-3-030-63731-6. DOI: 10.1007/978-3-030-63731-6_7
- VRABKO, M. Najvyšší správní soud – cieľ alebo prostriedok. In SZAKÁCS, A. et al. eds. *Aktuálne výzvy pre správne súdnictvo: Bratislavské právnické fórum 2021* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2021, s. 123 – 127 [cit. 02. 10. 2022]. ISBN 987-80-7160-604-8. Dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF/2021/Zbornik_BPF_2021_sekcia_6_Spravne_pravo_FINAL.pdf
- Administratívni dělení Slovenska. In *Wikipedie* [online]. 2022 [cit. 12. 06. 2023]. Dostupné na: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Administratívna%3%AD_d%C4%9Blen%C3%AD_Slovenska&oldid=21061971
- Evaluation of the judicial systems (2016 – 2018): Slovakia. In *European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ)* [online]. 29. 8. 2018 [cit. 02. 10. 2022]. Dostupné na: <https://rm.coe.int/slovakia/16808d029e>
- Evaluation of the judicial systems (2018 – 2020): Slovakia. In *European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ)* [online]. 24. 9. 2020 [cit. 02. 10. 2022]. Dostupné na: <https://rm.coe.int/en-slovakia-2018/16809fe2d6>
- Informácia pre účastníkov konania vo vzťahu k právnym veciam, ktoré neboli správnym kolégiom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky do 31. júla 2021 právoplatne rozhodnuté. In: *Najvyšší správní soud Slovenskej republiky* [online] [cit. 02. 10. 2022]. Dostupné na: <https://www.nssud.sk/sk/sud/oznamenia/informacia-pre-ucastnikov-konania-vo-vztahu-k-pravnym-veciam-ktore-neboli-spravnym-kolegiom-najvyssieho-sudu-slovenskej-republiky-do-31-jula-2021-pravoplatne-rozhodnute/>
- Rozhodovanie vo volebnej agende je ukončené. In *Najvyšší správní soud* [online]. 10. 2. 2023 [cit. 12. 06. 2023]. Dostupné na: <https://www.nssud.sk/sk/verejnost-a-media/aktuality-a-tlacove-spravy/rozhodovanie-vo-volebnej-agende-je-ukoncene/>
- Ústavní soud chystá první nález o bankovních poplatcích za úvěry. In *Česká justice* [online]. 11. 4. 2014 [cit. 30. 05. 2023]. Dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2014/04/ustavni-soud-chysta-prvni-nalez-o-bankovnich-poplaticich-za-uvery/>
- Volební senát rozhodl všechny stížnosti na volbu prezidenta republiky. In *Nejvyšší správní soud* [online]. 21. 2. 2023 [cit. 21. 03. 2023]. Dostupné na: <https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/volebni-senat-rozhodl-vsechny-stiznosti-na-volbu-prezidenta-republiky>